

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA DIN PITEȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE, LITERE, ISTORIE ȘI ARTE
ȘCOALA DOCTORALĂ FILOLOGIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
MAHALAUA – UN TOPOS DE FACTURĂ
POLIEDRICĂ. INCURSIUNE IN PROZA LUI G. M.
ZAMFIRESCU

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Mircea BÂRSILĂ

Student-doctorand:

Cristian TURBATU (Hoaghea)

Comisia de îndrumare:

Prof. univ. dr. Ștefan GĂITĂNARU

Prof. univ. dr. Mina Maria RUSU

Conf. univ. dr. Lavinia BĂNICĂ

PITEȘTI

2022

Mahalaua – un topos de factura poliedrică.

Incursiune în proza lui G. M. Zamfirescu

(Rezumatul tezei de doctorat)

I. Argument

În lucrarea intitulată *Mahalaua – un topos de factura poliedrică. Incursiune în proza lui G. M. Zamfirescu* **obiectul cercetării** este constituit de cele trei realizări romanești din ciclul *Bariera*. Alegând un conținut literar oarecum restrâns, am beneficiat de posibilitatea unei priviri pătrunzătoare în străfundul universului românesc, analizând și supunând diseceției critice, cu bisturiul unor metode variate de cercetare, formulele romanești utilizate de autor, aspectele tematice ale operelor, structurile narative, construcția personajelor, estetica scriiturii.

Motivație intrinsecă a fost determinată de preferința noastră pentru scriitorul interbelic G. M. Zamfirescu; motivația extrinsecă o constituie necesitatea unui studiu amănunțit al prozei scriitorului. **Scopul** lucrării este de a aduce *ad lumen* complexitatea și varietatea construcției romanești a lui G. M. Zamfirescu, romancier cameleon capabil să își schimbe frecvent punctul de vedere, unghiul din care privește instanța narativă și chiar să substituie instanțe narative variate.

Obiectivele lucrării sunt: fixarea contextului literar în care trăiește și scrie G. M. Zamfirescu, evidențierea relației dintre biografie și operă prezentarea diacronică a imaginii pe care critica literară a exprimat-o cu privire la romancier, analiza instanței narative și a tehnicilor narative, analiza elementelor baroce și identificarea elementelor de modernitate în proza lui G. M. Zamfirescu, interpretarea substratului mitic al romanului și relația binară între mitizare și demitizare, studiul aspectelor poliedrice ale iubirii în lumea periferiei, a mahalalei bucureștene.

Metodele de cercetare, variate și în concordanță cu scopul și obiectivele urmărite: metoda naratologică, analiza stilistică, analiza comparatistă, transtextualitatea, critica sociologică, psihocritică și psihanaliza, mitocritica și arhetipologia, au facilitat atingerea tuturor obiectivelor sus-amintite.

Direcțiile de cercetare, multiple, vizează înțelegerea globală a personalității autorului, studiul lucrărilor de critică literară care au ca obiect opera lui G. M. Zamfirescu, aprofundarea unor studii de istorie și teorie literară, cercetarea unor domenii de estetică literară, interpretarea erosului românesc, analiza mitului și de identificarea arhetipului din straturile de profunzime ale romanului.

Lucrarea este structurată în opt capitole. Noutatea cercetării constă în numeroasele aspecte inedite sesizate pe parcursul lucrării și analizate corespunzător: elementele de estetică barocă,

pendularea între palierul epicului subiectiv, introspectiv și cel al epicului obiectiv, analiza resorturilor erotice, mitecele explicite sau implicite și construcția personajelor ce se revendică din arhetipuri.

II. Reflecții asupra romanului românesc interbelic

Acest prim capitol este rezervat prezentării câtorva aspecte definitorii ale romanului românesc interbelic, așa cum sunt ele analizate de voci consacrate în domeniu. Sumara prezentare a direcțiilor de evoluție a romanului interbelic are ca scop descrierea atmosferei literare în care respiră romancierul G. M. Zamfirescu. Desigur, climatul epocii definește scriitorul și ajută lectorul să perceapă mai bine opera acestuia corelată la epoca istorică și literară. Curente literare care se întrepătrund în opera lui – realism, naturalism, romantism, baroc, modernism – plutesc în spiritul veacului său. Cum se manifestă aceste direcții la fiecare scriitor? Cum valorifică aceste experiențe literare fiecare romancier? Sunt aspecte ce oglindesc originalitatea fiecăruia, un *modus* propriu de reflectare a lumii fără de care nu ar exista diferențiere artistică.

Pentru arta europeană modelul narativ obiectiv reprezenta, în epoca interbelică, o formulă consumată, epuizată. Condiții esențiale pentru romancierul obiectiv sunt: observația, obiectivitatea, detaliul. Modelul narativ experimental apare ca o reacție de înnoire a tehnicilor și perspectivelor, a stilului și mecanismelor de construcție a personajului din romanul clasic balzacian. El se remarcă prin subiectivism și autoreferențialitate. Prezentarea sumară a direcțiilor de evoluție a prozei românești ne conduce la concluzia că scriitorul George Mihail Zamfirescu se înscrie în durata unui modernism eclectic și controversat.

III. George Mihail Zamfirescu – paradigma unei modernități controversate

Viziunea artistică a autorului este circumscrisă unor complexe biografice.

Complexul autodidactului – lipsit de formație universitară sau academică, scriitorul este posesorul unei culturi „pe apucate” și selective. Deși a avut contact și cu cenaclul *Sburătorul* al lui Eugen Lovinescu în cadrul căruia a lecturat unele dintre piesele sale de teatru, s-a format în atmosfera deloc critică, ci mai degrabă euforică a cenaclului lui Macedonski. Impresia de compozit a romanelor sale, lipsa unei tehnici narative unitare, oscilația haotică între curente literare, sunt rezultatul absenței unei școli literare, a unei culturi solide.

Complexul suferinței, mania persecuției și originea umilă l-au obsedat și se reflectă în construcția fiecărui personaj dramatic sau romanesc. Din aceste circumstanțe sociale reies: setea de dreptate, spiritul său revoluționar și perpetua nemulțumire, dar și „adânca umanitate”¹ ce

¹ BOUREANU, Radu, *Văzuți în oglinda timpului*, București, Editura Eminescu, 1987, p. 124 sq.

caracterizează atât eul biografic, cât și reflectarea artistică a acestuia. *Domnișoara Nastasia*, *Maidanul cu dragoste*, și nu numai, aduc sub lumina reflectoarelor o umanitate construită după chipul și asemănarea autorului: „oameni chinuți și contorsionați sufletește.”² Pentru ei tristețea este un laitmotiv.³ Periferia, sărăcia, boala, dezumanizarea sunt alte repere constante ce oglindesc universul românesc prin prisma experiențelor de viață ale autorului.

Observator critic și sentimental al lumii în care a trăit, viziunea este obiectivă doar prin realismul generat de netrunchierea aspectelor sociale ale periferiei, al cărei poet este și prin viziunea sumbră a unei lumi pe care o cunoștea din interior. Sentimentalismul și lirismul, excesul descriptiv sunt reminiscențe dintr-un secol anterior, în timp ce autenticitatea și subiectivismul psihologic, radiografia pătrunzătoare și veridică a iubirii adolescente și a psihologiei umane individuale sau colective sunt semne de modernitate și maturitate artistică.

Evoluția sa este inversă. Dacă *Domnișoara Nastasia* și *Maidanul cu dragoste* sunt opere considerate unanim valori estetice ce se apropie de statutul de capodopere, restul creațiilor lui se înscriu pe coordonate valorice oscilatorii. *Cântecul destinelor* este aproape un roman balzacian, în care resimțim influența lui Nicolae Filimon – analiza cedează locul creației, perspectiva uniscent-subiectivă, celei omniscient-subiective.

IV. Viziune narativă în *Maidanul cu dragoste*. Semnificațiile labirintului narativ

Originalitatea artei narative din *Maidanul cu dragoste* constă în inconstanța vocii care își asumă rol de narator, de unde derivă, *eo ipso*, alternanța perspectivelor și abandonarea „unității unghiului de privire”⁴. Naratorul principal, homodiegetic, îmbracă haina actantului, a martorului sau a mesagerului, diminuând sau amplificând, în funcție de situație, nota de subiectivitate și implicare. Este însă substituit pe spații largi de personaje care primesc rol de narator pentru a da viață unor povești pe care naratorul-copil nu le putea ști: Ivan, revoluționarul rus, Safta, țiganka, Fane, pușcăriașul frumos din Cotroceni, Maro, grecoaica, Fana sunt doar câțiva dintre ei. Uneori, personajele spun povești închipuite cu inocența autenticității, devenind astfel naratori-născocitori. Asistăm la un fenomen de „pulverizare a instanței auctoriale în ipostaze naratoriale”⁵ multiple.

Gradual, **naratorul homodiegetic**, specific romanului subiectiv de analiză psihologică, devine martor al unor *res gestae* ce se petrec *in absentia*. Detalii ce scapă capacității de cunoaștere a

² RÂPEANU, Valeriu *Repere cronologice și permanente psihologice*, prefață la *Sfânta mare nerușinare*, București, Editura 100+1 Gramar, 1998, p. V.

³ Vide RÂPEANU, Valeriu, *Prefață* la *Maidanul cu dragoste*, București, Editura pentru Literatură, 1967, p. XXIV.

⁴ PETRESCU, Camil, *Teze și antiteze*, București, Editura Minerva, 1971, p. 29.

⁵ ȚEPOSU, Radu G., *Viața și opiniile personajelor*, București, Editura Cartea Românească, 1983, p. 185.

naratorului-copil sunt relatate de o **voce extradiegetică**, pe care am asociat-o unui supranarator. Această ipostază narativă este demiurgică, omniprezentă și ubicuă, dar rareori obiectivă. Demiurgul care aduce la suprafață vocea interioară a personajelor, prin stil indirect liber, manevrează cu empatie destinul acestora. Consecința acestei alternanțe narative este o narațiune supraetajată desfășurată pe paliere distincte, un labirint în care se intersectează fire epice osebite, fiecare derulând istoria și soarta, întotdeauna tragică, al unui personaj.

Se poate imputa artei narative gmezamfiresciene artificialitatea? Nu este exclus. Dar, când ar fi să dăm crezare lui Wayne C. Booth, „dacă artificialitatea ar constitui un defect – și nu constituie – narațiunea modernă ar fi tot atât de defectuoasă ca cea a lui Trollope.”⁶ Orice rezervă privind construcția și formele romanești trece în plan secund; importă mai cu seamă faptul că romancierul dă viață unui tumult de pasiuni și drame care, „în ciuda tonului prețios și adeseori ambițiilor filozofarde, prețiozităților și puerilităților”⁷, fac ca ciclul *Barierei* să reziste și astăzi la lectură, păstrându-și, așadar, modernitatea literară pentru cititorii actuali.

Se țese, prin contribuția însumată a tuturor instanțelor narative, o frescă a mahalalei bucureștene, o *imago mundi* autentică, pitoresc realizată; o narațiune atipică în care conflictul interior alternează cu cel exterior și în care narațiunea evoluează prin secvențe și episoade disparate.

Alte două aspecte discutate, cu referire la viziunea narativă, sunt legate de discontinuitatea narativă și de rolul personajelor-reflectorii. Dacă acțiunea evoluează lent, faptul se datorează intersectării planului epic cu cel confesiv-reflexiv. Capitole întregi consemnează, prin introspecție și confesiune, planul trăirii subiective a naratorului-actanțial sau a personajelor, a căror viață interioară este supusă disecției. Digresiunile sunt liric-confesive sau descriptive.

Acronologia este dictată de fluxul memoriei sau de pendularea între planul exterior și cel interior, adică între palierul epicului obiectiv și cel al epicului subiectiv, introspectiv. Aproape în permanență, firele epice se întrețes meandric, conflictele se acutizează concomitent, iar trecerea de la un plan la altul este subită și reversibilă.

În ceea ce privește reflectorii, aceștia sintetizează, prin comentarii filosofice și reflecții morale, Weltanshauungul autorului abstract, a cărui prezență se simte constant sub masca nu îndeajuns de opacă a personajelor pe care le manevrează, pentru că „deși un autor poate până la un punct să-și aleagă deghizările, el nu poate niciodată să aleagă să dispară”⁸.

⁶ BOOTH Wayne C., *Retorica romanului*, București, Editura Univers, 1976, p. 206.

⁷ CROHMĂLNICEANU, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. III, București, Editura Minerva, 1975, p. 41.

⁸ BOOTH Wayne C., *op. cit.*, p. 49.

V. *Cântecul destinelor* – Între oglinzi paralele

Cântecul destinelor este, alături de celelalte romane din ciclul epic *Bariera*, un roman remarcabil, prin arta narativă, captivant prin tehnicile clasice de creare a suspansului și prin tehnica labirintică a alternanței planurilor narative și a perspectivelor. *Maidanul cu dragoste* este mai modern prin subiectivitate; *Cântecul destinelor*, în care relatarea se face la persoana a III-a, se apropie mai mult de realismul clasic balzacian. Romancierul coboară în preistoria realismului prin critica parvenitismului alogen. KIRAMU este o variantă naturalistă a Cherei DUDUCA. Pe spații largi regăsim vocea și stilul lui Nicolae FILIMON. Legătura cu lumea fanariotă este vizibilă în roman. Mahalaua bucureșteană datorează moștenirii levantine materialul său genetic.

Desigur, *Cântecul destinelor* nu poate fi considerat o capodoperă după rigorile criticii literare. Poate fi, însă, o capodoperă a genului „literatură de consum”. Ar putea deveni un bestseller, dacă ar avea parte de o promovare adecvată pe piața literară. *Sfânta mare nerușinare* se află la jumătatea distanței dintre celelalte două. Legătura de subiect, viziune și stil dintre *Maidanul cu dragoste* și *Sfânta mare nerușinare* este indisolubilă. *Cântecul destinelor* este legat artificial de celelalte romane din serie, printr-un soi de ramă care, pe lângă faptul că nu se justifică structural, este artificială. Un balast ce ar putea fi înlăturat.

Punctul slab al romancierului este lipsa de tehnică literară. În scrisul său se resimte „slova de foc”. „Slova făurită” – tehnica artizanului – este deficitară, după cum a fost și formația sa culturală și literară. În construcția intrigii există episoade balast, spații mari sunt rezervate confesiunii, fie că aceasta aparține eului-narator, fie că aparține unui narator demiurgic sau chiar personajelor. Lirismul confesiv și reflexiv este alterat de viziunea idilizată a eului empiric despre socialism (mai ales în primele două romane).

Structurile de semnificație în romanul lui G. M. Zamfirescu sunt abisale, ca sufletul uman. Empatia arătată personajului este reflectarea îngăduinței față de propriile slăbiciuni. Un romancier sensibil sensibilizează cititorul. Uneori până la lacrimogen.

G. M. Zamfirescu știe să fie profet. În multe situații se descurcă remarcabil. Eșuează însă, în majoritatea paginilor sale, în atitudinea predicatorului care ține cititorului lecții de moralitate. Îi explică ceea ce trebuie să înțeleagă. Îl ghidează prea strâns. Cum își ghidează și personajele...

Personajele lui G. M. Zamfirescu sunt construcții solide, viabile, realiste prin verosimilitate, chiar dacă eclectice în ce privește doctrina estetică. Personajul, naturalist, romantic, realist, sau cu note clasice, descinde întotdeauna din mit. Este, din păcate, manevrat uneori prea direct de eul-empiric. Amprenta lui marchează construcția celor mai multe personaje – o dovadă incriminatorie

ușor de reperat la locul faptei. Construcția eului-colectiv este admirabilă, unică prin infuzia de animalitate și brutalitate. Destinul pecetluiește această lume, condamnată la o ispășire eternă a păcatului ancestral. Omul este damnat la suferință în mocirla existenței. Se poate revolta sau își poate accepta soarta. Detaliile nu fac nicio diferență. Eul supra-individual decide. Eul individual se supune. Nu există milă. Moira e necruțătoare.

VI. Metafizica sexualității în mahalaua cu dragoste.

Lumea din romanul lui G. M. Zamfirescu este o lume erotizată excesiv. În complicata țesătură epico-lirică și confesivă a prozei se cristalizează, într-o structură polimorfă, caracterul de bildungsroman, de roman existențialist, de roman mitic, de roman de mediu și atmosferă. Inițierea, viața și moartea, mentalitatea și imaginea mahalalei, toate acestea sunt subsumate supratemei iubirii.

Indubitabil omul este o ființă erotică. Afirmția că „niciodată nu vom putea pretinde, fără a ne minți pe noi înșine, că atingem o neutralitate erotică de fond”⁹ se validează în orice context literar sau extraliterar.

G. M. Zamfirescu este un poet al erosului românesc, sub toate aspectele și în toate formele de manifestare, dintre care unele nu au fost tratate în prezentul studiu. Un subiect atât de vast nu acceptă o abordare exhaustivă. Ceea ce am încercat să evidențiem este, pe de o parte, relația *eros-myth*, iar, pe de altă parte, psihologia iubirii.

La toate personajele dorința erotică stă sub semnul medierii. Mediatorul este un arhetip divin. Pentru Maro, dorința triumfiară este patronată de Eros, spiritul; la Safta, aceasta este pusă în relație cu Venus, instinctul; pentru Fane, patronul spiritual al iubirii este Dionysos, plenitudinea vieții; în Iacov se manifestă iubirea contemplativă pentru Fana și pentru lumea măcăcinilor de pe maidane. În cazul lui, în vârful triumfiului strălucește Apollo-Soarele.

Dorința nu vine de la Sine, ci de la Altul. În chip transparent personajele refuză dorința erotică – Safta dorea să devină femeie cinstită – dar realizează că se manifestă în ele o putere transcendentă care le anulează voința, care distorsionează sensul realului. Este vorba de o posedare mistică. Mediatorul domină scena și împinge obiectul dorinței în plan secund.¹⁰

Interpretarea psihanalitică evidențiază reflectarea artistică a crizei masculinității și feminității mature, pe care o traversează societatea contemporană. La toate personajele masculine se manifestă „vulnerabilitatea băiatului rănit emoțional”¹¹, Iacov, Fane, Ivan, Gore, mai ales Brudă din *Cântecul destinilor*, sunt din punct de vedere psihologic bărbați-băieți, repere identitare ale maturității-imature.

⁹ MARION, Jean-Luc, *Fenomenul erosului. Șase meditații*, Sibiu, Editura Deisis, 2004, p. 32.

¹⁰Vide GIRARD, René, *Minciună romantică și adevăr românesc*, București, Editura Univers, 1972, p. 63.

¹¹ MOORE, Robert și GILLETTE, Douglas, *op. cit.*, p. 37.

Gore este amantul neputincios; Fane, amantul nestăpânit; Brudă, amantul steril afectiv; Iacov, copilul oedipian. Componenta feminină nu face excepție.

Tara erotică este de natură mitică, iar personajele recuperează la nesfârșit repetabila povară a unui recurent păcat original.

VII. Reprezentări ale reticenței erotice. Fizica și metafizica iubirii

Dionisiacul și erotismul devin permanențe estetice. G. M. Zamfirescu în *Domnișoara Nastasia*, în *Maidanul cu dragoste*, în *Sfânta mare nerușinare* și în *Cântecul destinelor* contrapune două tipuri de feminitate și două tipuri de atitudine de erotică. Nastasia, Maro, și până la un punct KIRAMU din *Cântecul destinelor* reprezintă întrupări și întruchipări ale prototipului veneric – feminitatea primordială. Fecioara arhetipală este un model de frumusețe și seducție. Ea poate deveni Amanta sau Prostituata sacră, hetaira care slujește lui Eros interpretat ca forță universală sau va căuta să refacă diada metafizică, să reconstituie androginul, alături de perechea sa adamică. Dar eroinele romancierului vor refuza mereu modelul demetric, amorul reproductiv, fecundația germinativă. Rămasă însărcinată, Nuța se sinucide.

Filonul tragic al eroinelor și dualitatea ființei lor sunt alte coordonate fundamentale. Sinuciderea Nastasiei este pecetea răzbunării, moartea Saftiei, rezultatul unei înfrângeri existențiale, al ratării.

Dualitatea feminină se manifestă ca puritate maculată la Maro, sau la KIRAMU căci femeia este în egală măsură frumusețe și abjecție. Nastasia descătușează puterea de răzbunare a celui slab, arma seducției și auto sacrificiul.

Condiția femeii stă sub semnul barocului.

Prototipul demetric și prostituata mundană devin simboluri ale feminității ratate. Fecioara prostituată – Maro, KIRAMU – își găsește reflectarea în instituția hetairei antice. Prostituata mundană este practicanta erosului tarifat. Cuplul Sultana-Domnica, surorile prostituate din proza lui G.M. Zamfirescu, este transpus la Felix Aderca în imaginea surorilor Ema și Carolina.

În timp ce iubirea femeii se revendică din Eros, forță și principiu cosmogonic, iubirea bărbatului este patronată mitic de Dionysos. Eros fecundează sufletește, Dionysos, trupește. De aceea, fecioara trăiește extazul metafizic, țăpul trăiește extazul fizic.

Weltanschauungul artistic conduce la un singur adevăr: iubirea absolută este un ideal veșnic refuzat de forța implacabilă a datum-ului. Tragismul este atenuat de posibilitatea împlinirii inefabilului erotic în avataruri viitoare. G. M. Zamfirescu, ca și Felix Aderca, valorifică sub semnul reticenței „mitul eternei reîntoarceri”.

VIII. Dimensiuni ale barocului și conotații mitice

Modernitatea romanului lui G. M. Zamfirescu este incontestabilă. Eclectismul său estetic presupune un melanj unic în literatura română interbelică de realism și antirealism, romantism, naturalism, toate topite în formula barocului, în care se regăsesc contrastul, diformul, sublimul, înfrumusețarea, efeminarea, defensiva și sentimentul morții, funebrul, compozitul, neregulatul, dezechilibrul, ostentativul, retorismul și teatralitatea, miticul.

Fenomenul demitizării presupune și aducerea în plan artistic a mitului. Dacă „miturile descriu diversele și uneori dramaticele izbucniri în lume ale sacrului,”¹² atunci el ține de viața religioasă. „Literatura numește o experiență din sfera esteticului destinată să dezvăluie, cu mijloacele proprii, existența frumosului.”¹³

Filonul mitic al prozei reprezintă un element de modernitate literară pentru G. M. Zamfirescu. Scriitorii moderni au desacralizat mitul aducându-l în profan. În romanele studiate, fenomenul este în egală măsură opus: banalul realității contemporane, mahalaua, bariera, gârla Ciurelului, grădina devin toposuri sacralizate în care se mișcă tipuri umane ce poartă în ei fără să știe reminiscențe ale arhetipurilor. Legătura cu ancestralul, cu modelul original se restabilește constant căci viața în formele ei cele mai grotești poartă amprenta sacrului.

Timpul romanesc este labirintic, linearitatea este iluzorie. Axa temporală este deformată fie de rememorare și plasare în plan psihologic, fie de circularitatea eternei reîntoarceri a supliciului cosmic. Personajele în care se întrupează arhetipuri ies din linearitatea temporală și intră în circularitatea timpului mitic. Axul spațial al romanescului este „casa cu nebuni”, un infern contaminat de căderea omului din starea de grație. Focul își redescoperă valențele purificatoare. Simbol plurivalent, focul sexualizat este semnul păcatului, al erotismului dezlănțuit; când devine cathartic focul este iluminare, purificare.¹⁴

Din aceste perspective, romanul lui G. M. Zamfirescu trebuie recitit cu ochi limpede, fără prejudecăți ce țin, inexorabil de tehnică și stil. Dincolo de unele limite ce lasă impresia de scriere nefinisată, proza sa este o remarcabilă realizare a barocului romanesc în epoca interbelică și chiar în literatura română în ansamblul ei.

IX. Receptarea critică

¹² ELIADE, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978, p. 6.

¹³ ANGELESCU, Silviu, *Mitul și literatura*, București, Editura Univers, 1999, p. 27.

¹⁴ Vide BACHELARD, Gaston, *Psihanaliza focului*, București, Editura Univers, 1989, p. 98.

Așadar, permanenta receptare critică este o confirmare a valorii literare, a faptului că scriitorul rămâne „o realitate permanentă în drumul (pe) care îl străbatem.”¹⁵ Criticii și istoricii literari au avut reacții diverse față de romancierul, dramaturgul și publicistul G. M. Zamfirescu. Însă, indiferent că au primit cu entuziasm opera lui, asemenea lui Perpessicius sau Mihail Sebastian, cu admirație, dar cu rezerve critice, asemenea celor mai mulți (Șerban Cioculescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Alexandr Piru, Ion Rotaru, Valeriu Râpeanu *et alii.*) sau cu scepticism nejustificat (G. Călinescu, Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu), adevărul este că orice istorie serioasă a literaturii române nu poate eluda momentul de referință care a fost pentru epoca sa, GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU.

X. Concluzii

Literatura lui G. M. Zamfirescu se impune a fi re-descoperită, re-citită și re-analizată în lumina unei **noi viziuni interpretative**. Chiar dacă demersul nostru critic a surprins mai cu seamă romanele din ciclul *Bariera*, de altfel partea cea mai valoroasă și sustenabilă a prozei sale, nici celelalte preocupări literare ale autorului nu pot fi ignorate de viitorii exegeți. În conștiința contemporanilor, G. M. Zamfirescu s-a impus în primul rând drept dramaturg, iar *Domnișoara Nastasia* este considerată, *una voce*, o capodoperă a genului.

Deși alegerea temei și a autorului ar putea crea impresia că discursul analitic este un panegiric, nu am trecut cu vederea nici limitele artei narative a scriitorului, frecvent sesizate de criticii literari, dar – așa cum ni s-a părut firesc – am focalizat atenția și interesul nostru asupra acelor elemente de originalitate și valoare ce dau nota caracteristică romanelor sale.

Cu toate că obiectivele pe care ni le-am propus la începutul acestei lucrări au fost atinse chiar peste așteptările inițiale, aproape toate direcțiile de cercetare pot fi continuate, coroborate cu noi argumente și exemple. Analiza comparatistă poate fi extinsă și asupra altor autori interbelici, și nu numai. Se impune o analiză a stilului lui G. M. Zamfirescu, într-un studiu dedicat exclusiv acestui subiect. O direcție independentă de cercetare ar fi constituită de analiza substratului mitic al romanelor sale, pentru a releva și alte aspecte esențiale în acest sens

¹⁵ BOUREANU, Radu, *Văzuți în oglinda timpului*, București, Editura Eminescu, 1987, p. 126.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE DE AUTOR – GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

Flamura albă... Sufile și chipuri prinse în vârtejul morții, Editura Icoane Maramureșene, Satu-Mare, 1924.

Cuminecătura, Editura Umanitatea, București, 1925.

Gazda cu ochi umezi, Biblioteca Dimineața, București, 1926.

Domnișoara Nastasia, S.A.D.R., nr. 3, București, 1928.

Madona cu trandafiri, Editura Cultura Națională, București, 1931.

Maidanul cu dragoste, Editura Cartea Românească, București, 1933.

Idolul și Ion Anapoda, Editura Cartea Românească, București, 1933.

Sfânta mare nerușinare, Editura Cartea Românească, București, 1936.

Mărturii în contemporaneitate, Editura Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1938.

Cântecul destinelor, Editura Naționala Ciornei, București, 1939.

Sufletul soldaților de plumb. Povestiri scrise de dragul celor mici, Editura Casa Școalelor, București, 1940.

Miss, Editura Modernă, București, 1942.

Bariera, prefață de Florence Zamfirescu, Editura Forum, București, 1946.

Teatru, ediția îngrijită și prefațată de Valeriu Râpeanu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.

Maidanul cu dragoste, ediție îngrijită de Florence Zamfirescu, prefațată de Valeriu Râpeanu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957.

Sufletul soldaților de plumb, ilustrații de Traian Vasai, Editura Tineretului, București, 1957.

Maidanul cu dragoste, ediția îngrijită și prefațată de Valeriu Râpeanu, Editura pentru Literatură, București, 1967.

Isprava duhului roșcovan, ediție îngrijită și prefațată de Fănuș Băileșteanu, copertă și ilustrații de Dumitru Ionescu, Editura Ion Creangă, București, 1974.

Teatru, ediția îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii, bibliografie de Valeriu Râpeanu, Editura Minerva, București, 1974.

Mărturii în contemporaneitate, ediția îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii, bibliografie de Valeriu Râpeanu, Editura Minerva, București, 1974.

Domnișoara Nastasia, Editura Eminescu, colecția Rampa, București, 1974.

Teatru, ediția îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii, bibliografie de Valeriu Râpeanu, Editura Minerva, București, 1983.

Mărturii în contemporaneitate, ediția îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii, bibliografie de Valeriu Râpeanu, Editura Minerva, București, 1983.

Maidanul cu dragoste, ediția îngrijită și postfațată de Valeriu Râpeanu, Editura Junimea, București, 1986.

Teatru, ediția îngrijită de Valeriu Râpeanu, repere de Aurora Slobodeanu, Editura Minerva, București, 1986.

Corespondență, ediție îngrijită, prefațată, note și indice de Claudia Dimiu, Editura Minerva, București, 1988.

Domnișoara Nastasia și alte piese, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989.

Madona cu trandafiri, Editura Europa, Craiova, 1991.

Sfânta mare nerușinare, ediție îngrijită, tabel cronologic și prefață de Justin Constantinescu, Editura Literatorul, Craiova, 1991.

Sufletul soldaților de plumb, Editura Arta Grafică, București, 1993.

Sfânta mare nerușinare, ediție îngrijită, prefațată și bibliografie de Valeriu Râpeanu, Editura Gramar, București, 1998.

Maidanul cu dragoste, tabel cronologic și referințe critice de Teodora Dumitru, prefață de Marius Chivu, Editura Litera Internațional, București, 2009.

Madona cu trandafiri, Editura Hoffman, Caracal, 2020.

Cântecul destinelor, Editura Hoffman, Caracal, 2020.

SCRIERI BELETRISTICE DE ALȚI AUTORI

ADERCA, Felix, *Domnișoara din strada Neptun*, Editura Minerva, București, 1982, ediție și prefață de Henri Zalis.

ADERCA, Felix, *Zeul iubirii*, Editura Argo, Timișoara, 1991.

NASO, Publius Ovidius, *Metamorfoze*, Editura Gunivas, Chișinău, 2009.

PROUST, Marcel, *À la recherche du temps perdu I, Du côté de chez Swann*, La Bibliothèque électronique du Québec, Collection À tous les vents, Cette édition numérisée reprend le texte de l'édition Gallimard, Paris, 1946-47.

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

A. Articole, eseuri, studii – în volume

ADERCA, Felix, *Contribuții critice II*, ediție și note de Margareta Feraru, Editura Minerva, București, 1988.

BOUREANU, Radu, *Văzuți în oglinda timpului*, Editura Eminescu, București, 1987.

CĂLINESCU, G., *Cronici literare și recenzii*, vol. I, ediție îngrijită de Andrei Rusu, note și comentarii de Andrei Bălu și Andrei Rusu, Editura Eminescu, București, 1991.

CĂLINESCU, G., *Ulysse*, Editura pentru Literatură, București, 1967.

CIOCULESCU, Șerban, *Aspecte literare contemporane*, Editura Minerva, București, 1972.

CIOPRAGA, Constantin, *Propilee. Cărți și destine*, Editura Junimea, Iași, 1984.

CHIVU, Marius, *Maidanul cu dragoste, mahalaua cu moarte*, Prefață la *Maidanul cu dragoste*, Editura Litera Internațional, București, 2009.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Scrieri* vol. 5, ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, cu prefață de Victor Felea, Editura Minerva, București, 1971.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Romanul românesc interbelic*, antologie, postfață și bibliografie de G. Gheorghiță, Editura Minerva, București, 1977.

CRAIA, Sultana, *Fețele orașului*, Editura Eminescu, București, 1988.

IVAȘCU, George, *Confruntări literare III*, Editura Eminescu, București, 1988.

PAPADIMA, Ovidiu, *Opera critică. Creatorii și lumea lor*, ediție critică de I. Opreșan, Editura Saeculum I. O., București, 2011.

PERPESSICIUS, *12 Prozatori interbelici*, Editura Eminescu, București, 1980.

PETRESCU, Camil, *Nouii autori dramatici în Teze și antiteze*, Editura Cultura Națională, București, 1936.

RÂPEANU, Valeriu, *Scriitori români dintre cele două războaie mondiale*, Editura Cartea Românească, București, 1986.

REBREANU, Ion, *Mărturisiri literare*, Editura Minerva, București, 1971.

Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică, antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Editura Minerva, București, vol. IV – 1991.

SADOVEANU, Ion Marin, *Scrieri V*, Editura Minerva, București, 1978.

SĂCEANU, Amza, *Clasicii nu vor să îmbătrânească*, Editura Meridiane, București, 1983.

SEBASTIAN, Mihail, *Eseuri, cronici, memorial*, ediție îngrijită și prefațată de Cornelia Ștefănescu, Editura Minerva, București, 1972.

SILVESTRU, Valentin, *Un deceniu teatral*, Editura Eminescu, București, 1984.

SÂRBU, Georgiana, *Istoriile periferiei. Mahalaua în romanul românesc de la G.M. Zamfirescu la Radu Aldulescu*, Editura Cartea Românească, București, 2009.

B. Articole, eseuri, studii – în periodice

BOZ, Lucian, *G. M. Zamfirescu: Maidanul cu dragoste*, în *România literară*, anul II, nr. 71, 1933.

CĂLINESCU, George, *Sfânta mare nerușinare*, în *Adevărul literar și artistic*, anul XV, nr. 194, 1936.

CERNEA, Silviu, *Cu George Mihail Zamfirescu despre cărțile lui, despre el și despre alții*, în revista *Naționalul nou*, anul II, nr. 345, 8 iul. 1935.

CIOCULESCU Șerban, *George Mihail Zamfirescu: Sfânta mare nerușinare*, în *Revista fundațiilor regale*, anul III, nr. 3, 1936.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *George Mihail Zamfirescu: Maidanul cu dragoste în Vremea*, iunie, 1933.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Problema romanului românesc*, în *Sburătorul*, anul IV, nr. 6, decembrie 1926.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Considerații asupra romanului românesc*, în *Kalendae*, anul I, nr. 1,2, noiembrie-decembrie 1928.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Realism și construcție epică în roman*, în *Vremea*, anul XV, nr. 728, 12 decembrie, 1943.

DANIEL, Paul I., *De vorbă cu George Mihail Zamfirescu*, în *Epoca*, nr. 1615, 15 iunie 1934.

GANĂ, George, *Recitindu-l pe G. M. Zamfirescu*, în *Teatrul*, nr. 10, 1968.

MARINESCU, Pericle, *G.M. Zamfirescu*, în *Vremea*, 30 noiembrie 1941.

MUNTERANU, Romul, *Realism și naturalism în proza lui G. M. Zamfirescu*, în *Tânărul scriitor*, nr. 7, 1956.

POPESCU Ștefan, *G. M. Zamfirescu: Cântecele destinelor*, în *Vremea*, anul XXXI, nr. 4, 1939.

POPESCU, Radu, *G. M. Zamfirescu: Domnișoara Nastasia*, în *Gazeta literară*, nr. 45, 1964.

MANU, Emil, *Recitindu-l pe G. M. Zamfirescu*, în *Săptămâna*, nr. 209, 1974.

RÂPEANU, Valeriu, *Repere cronologice și permanențe psihologice*, prefață la vol. G. M. Zamfirescu, *Sfânta mare nerușinare*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Valeriu Râpeanu, București, Editura 100+1 GRAMAR, 1998.

RÂPEANU Valeriu, *Prefață la G. M. Zamfirescu, Maidanul cu dragoste*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1957.

RÂPEANU Valeriu, *Prefață* la G. M. Zamfirescu, *Maidanul cu dragoste*, București, Editura pentru Literatură, 1967.

SEBASTIAN, Mihail, *George Mihail Zamfirescu: „Maidanul cu dragoste”*, în *România literară*, 29 aprilie, 1933.

SILVESTRU, Valentin, *George Mihail Zamfirescu*, în *România literară*, nr. 45, 1974

STRAJE, Mihail, *Cu George Mihail Zamfirescu despre romanul Maidanul cu dragoste*, în *România literară*, anul II, nr.59, 1 apr. 1933, p. 4, în vol. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică, Antologie*, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. IV, partea a II-a, București, Editura Minerva, 1991.

ȘULUȚIU, Octav, *G. M. Zamfirescu: Maidanul cu dragoste*, în *Azi*, anul II, nr. 3, 1933.

VLAD, Ion, *G. M. Zamfirescu: Teatru*, în *Steaua*, nr. 8, 1957.

C. MONOGRAFII

CUCU, Silvia, *George Mihail Zamfirescu și teatrul*, Editura Meridiane, București, 1967.

RÂPEANU, Valeriu, *George Mihail-Zamfirescu. Schiță monografică*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.

ISTORII LITERARE

CĂLINESCU, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura SemnE București, 2003.

CROHMĂLNICEANU, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. III, Editura Minerva, București, 1975.

CROHMĂLNICEANU, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, Editura Universală, București, 2003.

IORGA, Nicolae, *Istoria literaturii românești contemporane, vol. II. În căutarea fondului*, Editura Adevărul, București, 1934.

IVAȘCU, George, *Istoria literaturii române*, vol. I, Editura Științifică, București, 1969.

LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane 1900-1937*, Editura librăriei Socec&Co, București, 1937.

LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. III, Editura Minerva, București, 1981.

NEGOIȚESCU, Ion, *Istoria literaturii române (1800-1945)*, ediția a II-a, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

PIRU, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, Editura Univers, București, 1981.

ROTARU, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. II, (*De la 1900 până la al Doilea Război Mondial*), Editura Minerva, București, 1972.

MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

MICU, Dumitru, *Istoria literaturii române în secolul XX*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000.

ROTARU, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. IV, Editura Porto-Franco, Galați, 1997.

DICȚIONARE

Dicționar analitic de opere literare românești, A-M, coordonare și revizie științifică Ion Pop, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.

Dicționarul cronologic al romanului românesc. De la origini până la 1989, editura Academiei Române, București, 2004.

Dicționarul general al literaturii române, Ț-Z, Academia Română, coord. Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2009.

Dicționarul scriitorilor români, R-Z, coord. Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Albatros, București, 2002.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994.

GEORGE, Alexandru, *Mic dicționar de scriitori români*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

MARINO, Adrian, *Dicționar de idei literare*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1973.

PILLAT, Dinu, *Dicționar de termeni literari*, Editura Academiei R.S.R, București, 1976.

SASU, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române*, M-Z, Editura Paralela 45, Pitești, 2006.

SĂNDULESCU, Alexandru, *Dicționar de termeni literari*, Editura Academiei, București, 1976.

BIBLIOGRAFIE TEORETICĂ

ALBÉRÈS, R.-M., *Istoria romanului modern*, traducere de Leonid Dimov, prefată de Nicolae balotă, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968.

ANGELESCU, Silviu, *Mitul și literatura*, Editura Univers, București, 1999.

ANGELESCU, Silviu, *Portretul literar*, Editura Univers, București, 1985.

BAHTIN, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasile, Editura Univers, București, 1982.

BARTHES, Roland, *Romanul scriiturii*, traducere Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasiliu, Editura Univers, București, 1987.

BATTAGLIA, Salvatore, *Mitografia personajului*, Editura Univers, București, 1976.

BOOTH, Wayne C., *Retorica romanului*, traducere de Alina Clej și Ștefan Stoenescu, *Prefață* de Ștefan Stoenescu, Editura Univers, București, 1976.

BREMOND, Claude, *Logica povestirii*, traducere de Micaela Slăvescu, prefață și note de Ioan Pânzaru, Editura Univers, București, 1981.

CĂLINESCU, G., *Principii de estetică*, Editura pentru Literatură, București, 1968.

CĂLINESCU, G., *Principii de estetică*, ediție îngrijită și prefațată de Al. Piru, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1974.

CĂLINESCU, Matei, *A citi, a reciti. Către o poetică a relecturării*, Editura Polirom, Iași, 2007.

CĂLINESCU, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995.

CIORĂNESCU, Alexandru, *Barocul sau descoperirea dramei*, traducere de Gabriela Tureacu, postfață de Dumitru Radulian, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.

Clasicism, baroc, romantism, G. Călinescu, Matei Călinescu, Adrian Marino, Tudor Vianu, Editura Dacia, București, 1971.

CONSTANTINESCU, Viorica S., *Curs de teoria literaturii* (Partea I), Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, Facultatea de Litere, 1991.

CRĂCIUN, Gheorghe, *Introducere în teoria literaturii*, Editura Magister/Cartier, București, 1997.

CROCE, Benedetto, *Estetica privită ca știință a expresiei și lingvistică generală, Teorie și istorie*, traducere de Dumitru Trancă, Editura Univers, București, 1970.

CURTICEANU, Valentina Marin, *Permanență și modernitate. Studii literare*, Editura Eminescu, București, 1977.

D'ORS Eugenio, *Lo Barroco*, M. Aguilar-Editor, Madrid, 1944.

DUBOIS, Claude Gilbert, *Le Baroque, profondeurs de l'apparance*, Larousse, Paris, 1973.

DUBOIS, Jean et al., *Retorica generală*, traducere de A. Constantinescu și I. Littera, Editura Univers, București, 1974.

DUDA, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, Editura All Educațional, București, 2006.

DURAND, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză*, traducere Irina Bădescu, Editura Nemira, București, 1998.

DURAND, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului. Introducere în arhitipologia generală*. Traducere de Marcel Aderca. Prefața și postfața de Radu Toma, Editura Univers, București, 1977.

ECO, Umberto, *Limitele interpretării*, traducere de Ștefania Mincu și Daniela Crăciun, Editura Polirom, Iași, 2016.

ECO, Umberto, *Opera deschisă*, traducere de Cornel Mihai Ionescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.

ECO, Umberto, *Tratat de semiotică generală*, traducere de Anca Giurescu și Cezar Radu, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1982.

EMPSON, William, *Șapte tipuri de ambiguitate*, traducere, prefață și note de Ileana Verzea, Editura Univers, București, 1981.

FONTANIER, Pierre, *Figurile limbajului*, traducere de Antonia Constantinescu, Editura Univers, București, 1977.

FORSTER, E. M., *Aspecte ale romanului*, traducere și postfață de Petru Popescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968.

GENETTE, Gérard, *Figuri*, selecție, traducere și prefață de Angela Ion și Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1978.

GENETTE, Gérard, *Introducere în arhitext, Ficțiune și dicțiune*, traducere și prefață de Ion Pop, editura Univers, București, 1994.

GEORGESCU, Paul, *Însemnări despre roman*, în *Polivalența necesară*, Editura pentru Literatură, București, 1967.

GIRARD, René, *Minciună romantică și adevăr românesc*, traducere de Alexandru Baci, prefață de Paul Cornea, Editura Univers, București, 1972.

GHICIUDEAN, Gabriela, *Introducere în critica literară. Teoria imaginarului*, Tipografia Universității „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2016.

GLODEANU, Gheorghe, *Poetica romanului interbelic*, Editura Ideea Europeană, 2007.

GLODEANU, Gheorghe, *Măștile lui Prometeu. Ipostaze și configurații ale romanului românesc*, Editura Fundației Culturale Libra, București, 2005.

HĂULICĂ, Cristina, *Textul ca intertextualitate. Pornind de la Borges*, București, Editura Eminescu, 1981.

IBRĂILEANU, G., *Studii literare*, Editura Cartea Românească, București, 1930.

INGARDEN, Roman, *Structura fundamentală a operei literare*, în *Probleme de stilistică. Orientări moderne*, coordonatori Mihail Nasta și Sorin Alexandrescu, Editura Univers, București, 1972.

IOSIFESCU, Silvian, *În jurul romanului*, Editura pentru Literatură, București, 1961.

IOSIFESCU, Silvian, *Sinteze. Configurație și rezonanțe, un itinerar teoretic*, Editura Eminescu, București, 1973.

IOSIFESCU, Silvian, *Mobilitatea privirii. Narațiunea în secolul al XX-lea*, Editura Eminescu, București, 1976.

ISTRATE, Ion, *Baroc și Manierism*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.

ISTRATE, Ion, *Barocul literar românesc*, Editura Minerva, București, 1982.

KAYSER, Wolfgang, *Opera literară. O introducere în știința literaturii*, traducere și note de H. R. Radian, cuvânt înainte de Mihai Pop, Editura Univers, București, 1979.

LARROUX, Guy, *Realismul. Elemente de critică, de istorie și de poetică*, traducere de Valentina Fălan, Editura Cartea Românească, București, 1998.

LINTVELT, Jaap, *Punctul de vedere. Încercare de tipologie narativă*, traducere de Angela Martin, studiu introductiv de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1994.

LUKÁKS, Georg, *Teoria romanului. O încercare istorico-filosofică privitoare la formele marii teorii epice*, traducere de Viorica Nișcov, prefață de N. Tertulian, Editura Minerva, București, 1978.

MANOLESCU, Nicolae, *Arca lui Noe, eseu despre romanul românesc*, Editura Gramar, București, 2007.

MARINO, Adrian, *Modern, modernism, modernitate*, Editura pentru literatură universală, București, 1969.

MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, vol3, Editura Dacia, Cluj, 1994.

MARKIEWICZ, Henryk, *Conceptele științei literaturii*, Editura Univers, București, 1988.

MARTIN, Mircea, *Singura critică*, Editura Cartea Românească, București, 1986.

MĂNUCĂ, Dan, *Lectură și interpretare. Un model epic*, Editura Minerva, 1988.

MORARU, Cristian, *Poetica reflectării*, Editura Univers, București, 1990.

MUKAROVSKY, Jan, *Studii de estetică*, antologie și prefață de C. Barborică, Editura Univers, București, 1974.

PAPU, Edgar, *Barocul ca tip de existență*, Editura Minerva, București, 1977.

PETRESCU, Liviu, *Realitate și romanesc*, Editura Tineretului, București, 1969.

PETRESCU, Liviu, *Vârstele romanului*, Editura Eminescu, București, 1992.

PHILIPPE, Gilles, *Romanul. De la teorii la analize*, traducere de Elena Popoiu, Institutul European, 1992.

- POULET, Georges, *Conștiința critică*, traducere și prefață de Ion Pop, Editura Univers, București, 1979.
- REYNIER, Gustave, *Les origines au roman réaliste*, Paris, Hachette, 1912.
- RICARDOU, Jean, *Problemes du nouveau roman*, Paris, Seuil, 1967.
- RICHARDS, Ivor Armstrong, *Principiile criticii literare*, traducere Anca Roșu, Editura Univers, București, 1974.
- ROBERT, Marthe, *Romanul începuturilor și începutul romanului*, Editura Univers, București, 1983.
- SANTERRES-SARKANY, Stéphane, *Teoria literaturii*, București, Editura Cartea Românească, 2000.
- SCHLEGEL, August Wilhelm și Fridrich, *Despre literatură*, traducere, prefață și note de Mihai Izbășescu, București, Editura Univers, 1983.
- SCHOPENHAUER, Arthur, *Studii de estetică*, traducere și note de G. Tănăsescu, Editura Științifică, București, 1974.
- SIMION, Eugen, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația autor-operă*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
- SIMION, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001.
- STAROBINSKI, Jean, *Textul și interpretul*, traducere și prefață de Ion Pop, Editura Univers, București, 1985.
- STANZEL, Franz K., *Theorie des Erzählens*, Vandenhoeck&Ruprecht, Gottingen, 1979.
- TOMAȘEVSKI, Boris, *Teoria literaturii. Poetica*, traducere, prefață și comentarii de Leonida Teodorescu, Editura Univers, București, 1973.
- VALETTE, Bernard, *Romanul. Introducere în metodele și tehnicile moderne de analiză literară*, traducere de Gabriela Abăluță, Editura Cartea Românească, București, 1997.
- VIANU, Tudor, *Figuri și forme literare*, București, Editura Casei Școalelor, 1946.
- VLAD, Ion, *Convergențe, concepte și alternative ale lecturii*, Editura Dacia, Cluj, 1972.
- VLAD, Ion, *Aventura formelor. Geneza și metamorfoza genurilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
- VLAD, Ion, *Povestirea. Destinul unei structuri epice*, Editura Minerva, București, 1972.
- VLAD, Ion, *Lectura romanului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
- VLAD, Ion, *Lectura prozei. Eseuri. Comentarii. Interpretări*, Editura Cartea Românească, București, 1991.
- VLAD, Ion, *Romanul universurilor crepusculare*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2004.

WELLEK, Rene, WARREN, Austin, *Teoria literaturii*, traducere de Rodica Timiș, studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968.

WELLEK, Rene, *Conceptele criticii*, traducere de Rodica Tiniș, Editura Univers, 1970.

WOLFFLIN, Heinrich, *Principii fundamentale ale istoriei artei*, Editura Meridiane, București, 1968.

ZAMFIR, Mihai, *Poemul românesc în proză*, București, Editura Minerva, 1981.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

ANGELESCU, Adrian, *Barocul în proza lui Arghezi*, Editura Minerva, București, 1988.

ARIÈS, Philippe, *Omul în fața morții*. Traducere și note de Andrei Niculescu, Editura Meridiane, București, 1996.

ARISTOTEL, *Etica nicomahică*, traducere de Stela Petecel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

ARISTOTEL, *Poetica*, studiu introductiv și traducere de D. M. Pippidi, Editura Academiei Române, București, 1965.

BACHELARD, Gaston, *Psihanaliza focului*, Editura Univers, București, 1989.

BACHELARD, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*. Traducere și tabel bibliografic de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999.

BACHELARD, Gaston, *Poetica reveriei*. Traducere din limba franceză de Luminița Brăileanu. Prefață de Mircea Martin, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.

BACHELARD, Gaston, *Poetica spațiului*. Traducere de Irina Bădescu, prefață de Mircea Martin, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.

BALOTĂ, Nicolae, *Umanități*, Editura Eminescu, București, 1974.

BALOTA, Nicolae, *De la Ion la Ioanide. Prozatori români ai secolului al XX-lea*, Editura Eminescu, București, 1974.

BALOTA, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX. Ipoteze românești și străine*, Editura Minerva, București, 1976.

BÂRSILĂ Mircea, *Evaziuni critice, Orfeu și orfismul*, Editura Tracus Arte, București, 2014.

BÂRSILĂ, Mircea, *Dimensiunea ludică a poeziei lui Nichita Stănescu*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.

BOIA, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. Traducere din franceză de Tatiana Nochi, Editura Humanitas, București, 2006.

- CALOTĂ, Irina, *Dincolo de centru: politici de locuire în București (1910-1944)*, Editura Ozalid, București, 2017.
- CĂLINESCU, Alexandru, *Incursiuni în proza românească. De la Tainele inimii la Jocurile Daniei*, Princeps Edit, Iași, 2004.
- CĂLINESCU, G., *Impresii asupra literaturii spaniole*, Editura pentru Literatura Universală, București, 1965.
- CORCINSCHI, Nina, *Narațiuni ale erosului*, Editura Cartier, Chișinău, 2019.
- COSMA, Anton, *Geneza romanului românesc interbelic*, Editura Eminescu, București, 1985.
- CRAIA, Sultana, *Îngeri, demoni și femei – o istorie a personajului feminin în literatura română*, Editura Univers enciclopedic, București, 1999.
- CREȚIA, Petru, *Luminile și umbrele sufletului*, Editura Humanitas, București, 2015.
- CREȚU, Nicolae, *Constructorii ai romanului*, Editura Eminescu, București, 1982.
- CROHMĂLNICEANU, Ov. S., *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură*, Editura Cartea Românească, București, 1984.
- CUBLEȘAN, Constantin, *În jurul începuturilor romanului românesc*, Editura Gramar, București, 2010.
- CUBLEȘAN, Constantin, *Conferințe literare*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2009.
- CULIANU, Ion Petru, *Eros și Magie în Renaștere. 1484*, traducere de Dan Petrescu, prefață de Mircea Eliade, Editura Polirom, București, 2003.
- CURTIUS, Ernst Robert, *Literatura europeană și Evul Mediu latin*, traducere de Adolf Armbruster, București, Editura Univers, 1970.
- DAMOSO, Alonso, *Poezie spaniolă. Încercare de metode și limite stilistice*, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Univers, București, 1977.
- DODDS, E. R., *Grecii și iraționalul*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- DOLEZEL, Lubomir, *Narrative modes in Czech literature*, University of Toronto, Toronto, 1973.
- ELIADE, Mircea, *Mefistofel și androginul*, Editura Humanitas, București, 1995, traducere de Alexandra Cuniță, după *Mephistopheles et l'androgynie*, Editions Gallimard, 1962
- ELIADE, Mircea, *Sacru și profanul*, Editura Humanitas, București, 2019.
- ELIADE, Mircea, *Aspecte ale mitului*, traducere de Paul G. Dinopol, Editura Univers, București, 1978.
- EVOLA, Julius, *Metafizica sexului*, cu eseu introductiv de Fausto Antonini, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1994.

FREUD, Sigmund, *Psihologia maselor și analiza eului*, în *Opere esențiale. Studii de societate și religie*, vol. 9, traducere de George Purdea și Vasile Dem Zamfirescu, Editura Trei, București, 2016.

GASSET, Ortega y, *Studii despre iubire*, ediția a III-a revăzută, Editura Minerva, București, 2007.

GILBERT, Katherine Everett și KUHN, Helmut, *Istoria esteticii*, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Meridiane, București, 1972.

GIURESCU, Constantin C., *Istoria Bucureștilor*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

GLODEANU, Gheorghe, *Fascinația ficțiunii. Incursiuni în literatura interbelică și contemporană*, Editura Fundației Culturale Libra, București, 2006.

GOCI, Aureliu, *Romane și romancieri în secolul al XX-lea*, Editura Fundației PRO, București, 2000.

GRAMATOPOL, Mihai, *Moiră, mythos, drama*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.

GRIGORESCU, Dan; ALEXANDRESCU, Sorin, *Romanul românesc în secolul al XIX-lea*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971.

HJELMSLEV, Luis, *Prolegomena la o teorie a limbii*, traducere de D. Colceag, Institutul de fonetică și dialectologie, București, 1970.

ILIESCU Adriana, *Proza realistă în secolul al XIX-lea*, Editura Minerva, București, 1978.

IONESCU-GION, G., *Istoria Bucurescilor*, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, București, 1899.

JEAN, Raymond, *Practica literaturii*, traducere de Mioara Izverna, prefață de Radu Toma, Editura Univers, București, 1982.

KERNBACH, Victor, *Mic dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

LĂZĂRESCU, Gheorghe, *Romanul de analiză psihologică în literatura română*, Editura Minerva, București, 1983.

LE BON, Gustave, *Psihologia mulțimilor*, Editura Anima, București, 1990.

LEJEUNE Philippe, *Pactul autobiografic*, traducere de Irina Margareta Nistor, Editura Univers, București, 2000.

LEVINAS, Emmanuel, *Moartea și timpul*, traducere, cuvânt înainte și note de Anca Măniuțiu, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1996.

LOVINESCU, Eugen, *Memorii*, II, 1916-1931, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1932.

MANOLESCU, Nicolae, *Sadoveanu sau utopia cărții*, Editura Minerva, București, 1993.

MARION, Jean-Luc, *Fenomenul erosului. Șase meditații*, traducere de Maria-Cornelia Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2004.

MAZILU, Dan Horia, *Barocul în literatura română din secolul al XVII-lea*, Editura Minerva, București, 1976.

MICU, Dumitru, *În căutarea autenticității*, Editura Minerva, București, 1992.

MICU, Dumitru, *Început de secol, 1900-1916, Curente și scriitori*, Editura Minerva, București, 1970.

MILONEAN, Anamaria, *De la discursul românesc la discursul filmic*, Editura Universitară/Editura Ecou Transilvan, București/Cluj-Napoca, 2019

MOORE, Robert și GILLETTE, Douglas, *Arhetipuri masculine, Rege, Războinic, Magician, Amant*, Editura Daksha, București, 2019.

MAJURU, Adrian, *Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență*, Editura Compania, București, 2003.

MAJURU, Adrian, *București: Povestea unei geografii umane*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2007.

NICOARĂ, Simona, NICOARĂ, Toader, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996.

NIETZSCHE, Friedrich, *Aforisme, Scrisori*, traducere și prefață de Amelia Pavel, Editura Humanitas, București, 1992.

NIETZSCHE, Friedrich, *Nașterea tragediei*, traducere de Ion Dobrogeanu-Gherea și Ion Herdan, Editura Pan, București, 1992.

OFRIM, Alexandru, *Străzi vechi din Bucureștiul de azi*, Editura Humanitas, București, 2007.

OIȘTEANU, ANDREI, *Sexualitate și societate. Istorie, religie și literatură*, ediție ilustrată, Iași, Editura Polirom, 2016.

OLTEANU, Antoaneta, *Homo balcanicus: trăsături ale mentalităților balcanice*, Editura Paideia, București, 2004.

OLTEANU, Tudor, *Morfologia romanului european în secolul al XIX-lea*, Editura Univers, București, 1977.

OPREA, Al., *Mitul faurului aburit. Excurs în atelierul prozatorilor români moderni*, Editura Albatros, București, 1974.

ORTEGA y GASSET, José, *Meditații despre Don Quijote și Gânduri despre roman*, traducere, note și tabel cronologic de Andrei Ionescu, Editura Univers, București, 1973.

PALER, Ioan, *Romanul românesc interbelic*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.

PAMFIL, Alina, *Spațialitate și temporalitate. Eseuri despre romanul românesc interbelic*, Editura Daco-Press, Cluj-Napoca, 1993.

- PAPADIMA, Ovidiu, *O viziune românească a lumii*, Editura Saeculum I.O., București, 1995.
- PAPAHAGI, Marian, *Eros și utopie*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
- PAVEL, Toma, *Lumile ficționale*, traducere de Maria Mociornița, Editura Minerva, București, 1992.
- PAZ, Octavio, *Dubla flacăra, Dragoste și erotism*, traducere de Cornelia Rădulescu, Editura Humanitas, București, 1998.
- PEREZ, Herta, *Ipostaze ale personajului în roman*, Editura Junimea, Iași, 1979.
- PETRESCU, Camil, *Teze și antiteze*, București, Editura Minerva, 1971.
- PETRESCU, Liviu, *Scriitori români și străini*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973.
- PILLAT, Dinu, *Dilemele de creație ale romanului în conștiința noastră estetică dintre cele două războaie mondiale, în Mozaic istorico-literar, secolul XX*, Editura pentru Literatură, București, 1969.
- Pionierii romanului românesc. De la Ion Ghica la G. Baronsi. Antologie*, prefață și note de Șt. Cazimir, Editura Minerva, București, 1973.
- PIRU, Alexandru, *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- PLATON, *Miturile lui Platon, Banchetul*, 189d-193b, Editura Humanitas, București, 1996.
- POUILLON, Jean, *temps et roman*, Gallimard, Paris, 1946.
- POULET, Georges, *Metamorfozele cercului*, traducere de Irina Bădescu și Angela Martin, Editura univers, București, 1987.
- PROTOPOPESCU, Al, *Romanul psihologic românesc*, Editura Eminescu, București, 1978.
- PROUST, Marcel, *Eseuri*, traducere, prefață și note de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1981.
- RALEA, Mihai, *Scrieri*, vol. II, Editura Minerva, București, 1977.
- RICHARD, Jean Pierre, *Literatură și senzație*, traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1980.
- RICOER, Paul, *Metafora vie*, traducere de I. Mavrodin, Editura Univers, București, 1984.
- Romanciers au travail*, preface de Jacques Borel, Editura Gallimard, Paris, 1967.
- ROZNOVEANU, Mirela, *Civilizația romanului, * Rădăcini*, Editura Albatros, București, 1983.
- ROUGEMONT, Denis de, *Iubirea și Occidentul*, traducere note și indici de Ioana Gânde-Marinescu, Editura Univers, București, 2006.
- ROUSSET, Jean, *Literatura barocului în Franța. Circe și păunul*, traducere de Constantin Teacă, Editura Univers, București, 1976.
- SCHMID, Wolf, *Der Textaufbau in den Erzählungen Dostoevskijs*, W. Fink, Munchen, 1973.

- SCHOPENHAUER, Arthur, *Viața, amorul, moartea*, Editura Antet, București, 2013.
- SKLOVSKI, Viktor, *Despre proză*, I, traducere de Inna Cristea, Editura Univers, București, 1976.
- STREINU, Vladimir, *Pagini de critică literară*, vol. I, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- STROE (Didin), Florentina Gabriela, *Forme ale dezintegrării personajului în romanele lui Liviu Rebreanu*, lucrare de doctorat, Școala Doctorală Filologie, Pitești, 2019.
- SUSKIND, Patrick, *Despre moarte și iubire*, traducerea Ionuț Budașcu, Editura Humanitas, București, 2015.
- ȘTEFĂNESCU, Cornelia, *Momente ale romanului. Modele, continuitate, neprevăzut*, Editura Eminescu, București, 1973.
- TĂNĂSESCU Manuela, *Despre Istoria ieroglifică*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
- TOMUȘ, Mircea, *Romanul romanului românesc*, Editura Gramar, București, vol. I – 1999, vol. II – 2000.
- ȚEPOSU, Radu G., *Viața și opiniile personajelor*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
- URSA, Mihaela, *Eroticon: tratat despre ficțiunea amoroasă*, Editura Cartea Românească, București, 2012.
- VATTIMO, Gianni, *Subiectul și masca. Nietzsche și problema eliberării*, Editura Pontica, Constanța, 2001.
- VÂRGOLICI, Teodor, *Începuturile romanului românesc*, Editura pentru Literatură, București, 1963.
- VÂRGOLICI, Teodor, *Aspecte ale romanului românesc în secolul al XIX-lea*, Editura Eminescu, București, 1985.
- VOLKELT, Johannes, *Estetica tragicului*, traducere de Emeric Deutsch, prefață de Alexandru Boboc, Editura Univers, București, 1978.
- ZACIU, Mircea, *Clasici și contemporani*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994.
- ZAMFIR, Mihai, *Cealaltă față a prozei*, Editura Eminescu, București, 1988.
- VIANU, Tudor, *Arta prozatorilor români*, ediție îngrijită de Geo Șerban, Editura Lider, București.

Turbatu (Hoaghea) Cristian: Participare cu prezentare de lucrare la conferințe internaționale

1. *Ovidius, un poet între două lumi*, Procedia of 2nd International Multidisciplinary Conference Perspectives «Innovation, Creativity and Managemnet in the 21st century», Turcia, 26-31.10.2018, Academia Publishing-AEPEEC 21, Romer Street, Bolton, BL26BLG, UK, ISBN 976-1-9998738-2-0, pp. 164-166;

2. *Frumosul natural și frumosul artistic, delimitări conceptuale*, Procedia of 4nd International Multidisciplinarity Conference Perspectives «Innovation, Creativity and Managemnet in the 21st century», Ungaria, 23-28.10.2019, Academia Publishing-AEPEEC, Nielsen UK ISBN & San Agencies Nielsen, ISBN 978-1-9160956-1-8, pp. 101-106;
3. *Ipostaze ale iubirii în Maidanul cu dragoste – Erosul thanatic*, Procedia of 5nd International Multidisciplinarity Conference Perspectives «Innovation, Creativity and Managemnet in the 21st century», România, 28-31.8.2020; ISBN issued by Nielsen UK ISBN & San Agencies Nielsen, ISBN 978-9160956-1-8, pp. 56-59;
4. *Des représentations de la réticence érotique chez G. M. Zamfirescu et Felix Aderca. La physique et la métaphysique de l'amour*, Conferința Internațională Limba și Literatura. *Repere Identitare în context european*, 15th International Conference of the Faculty of Theology, Letters, History and Arts, Pitești, June 2020, No. 26/2020, University of Pitești Press, ISSN 2344-4894, ISSN-L 1843-1577, pp. 59-66;
5. *Permanențe baroce în opera lui G.M. Zamfirescu*, Conferința internațională *Comparativism, Identity, Communication* (CIC), a XIII-a ediție (online), Craiova, 2020, vol. *Literatura și alte forme de interacțiune discursivă*, editura Universitaria, Craiova, 2021, ISBN 978-606-14-1718-6, pp. 91-97.

Turbatu (Hoaghea) Cristian: articole științifice publicate în reviste de specialitate

1. *Drigession and narrative discontinuity in „Maidanul cu dragoste”*, in JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, submitted for indexation in the ERIH-PLUS European Reference Index for the Humanities and Social Sciences Studies, Issue nr. 21/2020, ISSN, 2248-3004, pp. 778-783;
2. *Aspects of the novel, in „Cântecul destinelor” – The art of storytelling*, in JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, submitted for indexation in the ERIH-PLUS European Reference Index for the Humanities and Social Sciences Studies, Issue nr. 22/2020, ISSN, 2248-3004, pp. 391-399;
3. *Modern and modernity in G. M. Zamfirescu's novels*, in JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, submitted for indexation in the ERIH-PLUS European Reference Index for the Humanities and Social Sciences Studies, Issue nr. 24/2021, ISSN, 2248-3004, pp. 1053-1056;
4. *Aspects of the novel in G. M. Zamfirescu's prose – Intrigue*, in JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, submitted for indexation in the ERIH-PLUS European Reference Index for the Humanities and Social Sciences Studies, Issue nr. 25/2021, ISSN, 2248-3004, pp. 873-881;

5. *George Mihail Zamfirescu, the paradigm of a controversial modernity*, in JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, submitted for indexation in the ERIH-PLUS European Reference Index for the Humanities and Social Sciences Studies, Issue nr. 27/2021, ISSN, 2248-3004, pp. 582-590;
6. *Viziune narativă în Maidanul cu dragoste*, în *Studii doctorale Filologice*, Editura Universității din Pitești, 2019, ISSN/ISSN-L 2559-3811, pp. 63-71;
7. *Conștiință și eros în Maidanul cu dragoste*, în *Studii de literatură, lingvistică și didactică*, Editura Universității din Pitești, 2020, ISBN 978-606-560-673-9, pp. 38-55.